ANAF planifică o creștere a numărului inspecțiilor fiscale. Să fie aceasta soluția îmbunătățirii colectării?

Autori:

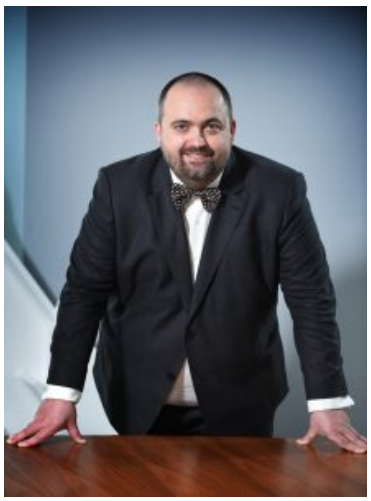

Emanuel Băncilă, Partener, Liderul practicii de politici și dispute fiscale, Băncilă, Diaconu și Asociații SPRL

Adrian Rus, Partener, Liderul departamentului Prețuri de transfer, EY România

După cinci ani în care numărul controalelor fiscale în România a scăzut dramatic – de la 46.000 în 2016, la 24.000 în 2020, an în care doar pandemia a ținut inspectorii fiscali departe, ne putem aștepta ca 2021 să fie anul în care fiscul va tura în forță pentru a recupera timpul pierdut. De altfel, conform strategiei ANAF, aceasta și-a propus să crească numărul de inspecții fiscale cu 10% până în trimestrul patru al lui 2025. În plus, intensificarea inspecțiilor fiscale și un control mult mai strict al banilor reprezintă și principala proiecție a mai mult de jumătate dintre respondenții unui sondaj EY pe această temă, realizat la începutul anului 2021.

Este însă creșterea numărului inspecțiilor cheia pentru o mai bună colectare?

La nivel global, 53% dintre liderii fiscali ai lumii se așteaptă la o întărire a controlului Fiscului în următorii trei ani, mai ales că guvernele încep să răspundă presiunilor bugetare generate de măsurile luate în timpul pandemiei pentru susținerea business-urilor. Ritmul și volumul schimbării vectorului fiscal (tipurile de impozite) au devenit foarte rapide, iar digitalizarea perturbă ciclul de viață al

conformării fiscale tradiționale. Modul în care inspectorii fiscali colectează informații, selectează afacerile cu risc fiscal crescut și le inspectează este în permanentă transformare în ultimii ani, interpretarea umană fiind completată, mai nou, de analize de date și inteligență artificială.

Riscul fiscal poate veni din orice

Conform declarațiilor respondenților sondajului EY, mediu de risc fiscal e mult mai divers, iar riscurile pot veni de oriunde – chiar și din controlul activităților de rutină sau din controlul companiilor solide din punct de vedere comercial. Dar, pe de altă parte, include, un nou punct de mijloc – oportunitatea unor relații mai deschise, de colaborare cu autoritățile fiscale. Cu toate acestea, amintim că, în România, principala instituție care stabilește cine este controlat și când este aplicat indicatorul „Gradul de risc" rămâne în continuare opacă, în condițiile în care riscul a căpătat o importanță și mai mare prin înființarea unui departament specific.

Privind în perspectivă, se dezvoltă un nou val ce ar putea fi generat de litigiile ce vor fi deschise de companii pe noile obligații de raportare sau de transparență. Recalificarea tranzacțiilor capătă noi accente, autoritățile fiscale chestionând autoritățile de reglementare specifice fiecărei industrii, pentru acest tip de controverse și dispute fiscale neexistând niciun fel de precedent.

În același timp, presiunea imensă asupra guvernelor pentru a reduce deficitele bugetare care rezultă din răspunsurile lor la pandemia COVID-19 creează deja noi pericole în multe jurisdicții.

Prețurile de transfer au fost identificate ca fiind cea mai mare sursă de risc fiscal: peste 80% dintre respondenții sondajului **„Dispute și riscuri fiscale"** au indicat prețurile

de transfer drept una dintre cele mai importante probleme de inspectat pentru guvernele lor. De altfel, companiile multinaționale se așteaptă ca acesta să fie un punct central al majorității controalelor fiscale, peste 70% dintre respondenți temându-se că vor face obiectul unui astfel de control.

Poate mai îngrijorătoare decât creșterea volumului de inspecții fiscale sunt schimbările în modalitățile de abordare a inspecțiilor fiscale în domeniul prețurilor de transfer și în volumul informațiilor solicitate de către autorități. Astfel, companiile ar trebui să se întrebe dacă sunt pregătite adecvat pentru a răspunde nu doar rapid și cu încredere, ci, mai ales într-un mod cât mai cuprinzător la întrebările detaliate din zona prețurilor de transfer adresate de autoritățile fiscale.

Trendul este, desigur, de multilateralism și este inevitabil datorită unei convergențe cu mediul fiscalității internaționale. Astfel, cooperarea și schimbul de informații între autoritățile fiscale, cerințele de raportare și transparență fiscală pun inevitabil o presiune pe domeniul prețurilor de transfer ce anticipăm că va duce la o continuă creștere a controverselor fiscale în această materie.

Telemunca, devenită noua normalitate, vine și ea cu riscuri fiscale – deja 45% dintre companiile care au răspuns la studiul nostru spun că s-au confruntat cu probleme ce au venit din modificările condițiilor de călătorie sau din zona de imigrație. Probleme au venit și din zona stabilirii sediilor fixe sau din stabilirea și calculul contribuțiilor sociale, precum și din pierderi și rambursări.

Companiile au trecut la capitolul riscuri fiscale și impozitele pe serviciile digitale, ce încep deja să fie inspectate în anumite state. În plus, riscurile fiscale pot să nu vină din exterior, ci din interior, dacă o companie nu este pregătită să raporteze conform reglementărilor. Europa pare să

fie cea mai „riscantă” din punct de vedere fiscal – la acest aspect contribuind, probabil, și reglementările de transparență impuse în ultimii ani, deși America și Asia-Pacific sunt doar cu un pas în spate.

Unde este România

În ceea ce privește România, riscurile fiscale globale sunt și ale companiilor locale, drept pentru care recomandăm ca orice raportare asociată impozitelor și taxelor locale să fie bine documentată și susținută, mai ales că anticipăm că vom vedea și la noi în țară tendința globală de întărire a controalelor fiscale – creșterea numărului și a intensității, dar și controlul rulajelor.

Chiar dacă numărul inspecțiilor fiscale a scăzut dramatic în perioada 2016-2019, surprinzător, numărul inspecțiilor fiscale nu a scăzut în același ritm în 2020, acesta fiind de 24.000. Se pare că inspectorii fiscali au trecut peste neajunsurile create de restricțiile legate de pandemie, peste lipsa mijloacelor digitale de desfășurare a activității de control fiscal, astfel că activitatea de inspecție fiscală a avut o scădere de doar 10% comparativ cu anul 2019.

În urma unei analize pe care EY România a efectuat-o, sumele colectate în urma inspecțiilor fiscale au cunoscut o scădere importantă constantă – de la 11,4 miliarde de lei în 2016 la 4,9 miliarde de lei în 2019, în condițiile în care, în 2020, Fiscul a colectat de la contribuabili 4,2 miliarde de lei.

Mult mai important, dacă ne uităm la eficiența inspecțiilor fiscale, vedem că a rezultat și o scădere severă a mediei sumelor colectate per contribuabil (persoane juridice) în urma inspecției fiscale. Astfel, dacă în anul 2017 suma medie colectată per contribuabil (persoane juridice) era de 500.000 lei, aceasta scade la aproximativ jumătate, respectiv 260.000 lei per contribuabil în 2019. Cu toate acestea, în zona inspecțiilor prețurilor de transfer, ANAF raportează în 2020

progrese semnificative comparativ cu anul 2019, stabilind în urma ajustărilor de prețuri de transfer o diferență a bazei de impozitare de 1,99 miliarde lei față de 0,83 miliarde lei în 2019.

Am analizat și arieratele colectate. În acest caz, vorbim despre creșteri exponențiale, chiar de la an la an, cu excepția anului 2017, când arieratele au avut o scădere de 0,6 miliarde de lei. Astfel, s-au colectat în plus 2 miliarde de lei în 2018 (raportat la anul anterior), plus 4,8 miliarde în 2019 (raportat la anul anterior) și plus 7,7 miliarde pe primele șase luni ale lui 2020 (raportat la semestrul întâi al anului anterior).

Cum se poate explica? Prin raportare la contextul economic și legislativ din anii în discuție. Mai exact la amnistiile fiscale, care au prevăzut anularea accesoriilor coroborată cu plata principalului din trecut, dar și cu plata la timp a obligațiilor curente. Prelungirea și îmbunătățirea acestor măsuri ar putea fi luate în calcul pe viitor pentru micșorarea decalajului dintre conformare și plată, dar și a intervalului de declarare și plată, eventual cu coroborarea instituției amnistiei cu eșalonarea la plată extinsă.

Colectarea arieratelor pare să fie singura care merge bine, pentru că nici sumele colectate prin executare silită nu cresc, ci scad constant, de la 15,2 miliarde de lei în 2016 la 12,3 miliarde de lei, respectiv 4,1 miliarde de lei în semestrul întâi 2020.

Prin Planul Național de Redresare și Reziliență, Guvernul vorbește despre o creștere cu 10%, a numărului de inspecții fiscale și despre întărirea controlului documentar la distanță, astfel încât acest tip de control să reprezinte 60% din totalul verificărilor în 2025. Controlul documentar, împreună cu SAF-T, reprezintă într-adevăr un mijloc de eficientizare a inspecțiilor fiscale. Aici se adaugă și nou creata structură de management al riscului, care ar trebui să

ajute, de asemenea, la eficientizarea inspecțiilor fiscale prin crearea de clase de risc în funcție de care să se prioritizeze inspecția fiscală. Conform raportului de activitatea al ANAF pe 2020, au fost testați aproximativ 100 de indicatori de risc, urmând ca până la sfârșitul lui 2022 să se definitiveze indicatorii de risc în funcție de care se vor stabili clasele de risc. Ca atare, nu credem că mărirea numărului de inspecții fiscale va duce la creșterea colectării.

O atenție deosebită trebuie acordată și corectitudinii actului de inspecție fiscală. Pentru o astfel de radiografie, trebuie să analizăm evoluția Direcțiilor de soluționare a contestațiilor din cadrul ANAF. Astfel, cel mai important indicator este reprezentat de procentul din sumele impuse în cadrul activității de inspecție fiscală ce subzistă controlului de legalitate al ANAF, dar mai cu seamă, celui al instanțelor de judecată. Or, în anul 2020, în aproximativ 30% dintre cauze, contribuabilul a desființat actul de impunere. Vorbim de cauze care au pornit cu ani în urmă, definitivate în 2020. Acest procent de 30% corespunde unui număr de 418 cauze. Tot în raportul ANAF apar, însă, 309 cauze pentru care instanțele au dat alte soluții. Astfel, dacă, ulterior, aceste cauze vor fi soluționate în favoarea contribuabilului, este probabil ca acest procent să se îmbunătățească semnificativ în favoarea contribuabililor. La acesta trebuie adăugat și un altul, de 15% (din total sume), de cauze pentru care contribuabilii au obținut admiterea contestației sau anularea actului de impunere cu refacerea inspecției fiscale.

Cu alte cuvinte, dacă privim cifrele cu atenție, putem concluziona că un procent destul de mare (i.e. între 45% – 50%) din sumele impuse în urma inspecțiilor fiscale sunt anulate în faza contestației administrative și, ulterior, în instanțele de judecată. Având în vedere că sumele câștigate de contribuabili sunt purtătoare de dobânzi în favoarea contribuabilului (i.e. 7,3% pe an), iar o dispută fiscală

durează în principiu peste cinci ani, rezultă că legalitatea și corectitudinea actului de control trebuie să primeze. În caz contrar, inspecția fiscală nu mai poate constitui un catalizator al colectării pe termen lung.